

JUSTITS MINISTERIET

Retsplejerådet

Dato: 14. august 2013
Kontor: Procesretskontoret
Sagsbeh: Cecilie Maarbjerg Qvist
Sagsnr.: 2012-4007-0003
Dok.: 746516

Retsplejerådets notat til Udvalget om bedre og mere effektiv behandling af civile sager ved domstolene om visse spørgsmål i forbindelse med syn og skøn i civile sager

1. Indledning

Udvalget for bedre og mere effektiv behandling af civile sager ved domstolene har anmodet Retsplejerådet om at se på reglerne om syn og skøn og om sagkyndige erklæringer.

Det er Retsplejerådets opfattelse, at der er anledning til at overveje, om der skal være mulighed for andre former for beviser end syn og skøn i sager, hvor der er behov for sagkyndige vurderinger, f.eks. en udvidet brug af ensidigt indhentede sagkyndige erklæringer. En sådan udvidelse af mulighederne for sagkyndige beviser vurderes umiddelbart at være relevant i et mindre antal sager. Retsplejerådet finder desuden, at der er en række praktiske og principielle spørgsmål, som skal overvejes nærmere i den forbindelse.

Det er samtidig den almindelige opfattelse i Retsplejerådet, at der i en lang række sager fortsat vil være brug for et institut som syn og skøn, og at der derfor kan være anledning til at se på, om brugen af dette institut kan gøres mere effektiv og mindre tids- og omkostningskrævende.

Retsplejerådet har derfor besluttet at behandle visse spørgsmål vedrørende syn og skøn forlods med det sigte, at Retsplejerådets overvejelser om disse spørgsmål kan færdiggøres, så rådets forslag herom kan indgå i arbejdet i Udvalget om bedre og mere effektiv behandling af civile sager ved domstolene, som skal afslutte sit arbejde i efteråret 2013. Rådet vil herefter

Slotsholmsgade 10
1216 København K.

Telefon 7226 8400
Telefax 3393 3510

www.justitsministeriet.dk
jm@jm.dk

overveje de øvrige spørgsmål vedrørende syn og skøn og sagkyndige erklæringer.

Formålet med dette notat er derfor at behandle reglerne for, hvordan syn og skøn igangsættes, herunder formuleringen af spørgsmål og udpegning af skønsmanden, udformningen af skønserklæringen samt tidsforløbet og omkostningerne i forbindelse med syn og skøn, da disse spørgsmål har stor betydning for en effektiv afvikling af sager, hvor der skal foretages syn og skøn, og for sagsbehandlingstiderne i disse sager.

1.1. Sammenfatning af Retsplejerådets forslag

Retsplejerådets overvejelser har som nævnt i første omgang kun taget sigte på visse spørgsmål i forbindelse med syn og skøn. Rådets forslag i dette notat kan således ikke stå alene, idet der så vil mangle regler på nogle områder. Dog har Retsplejerådet allerede nu fundet anledning til også at foretage en generel sproglig opdatering af retsplejelovens kapitel om syn og skøn.

Retsplejerådets forslag vedrørende disse spørgsmål er samlet i afsnit 4 i et lovudkast med bemærkninger. Sigtet med forslaget er især at skabe grundlag for en væsentlig hurtigere gennemførelse af et syn og skøn således, at sagsbehandlingstiden i sager med syn og skøn kan blive kortere, end det er tilfældet i dag. Forslaget kan sammenfattes således:

1.1.1. Rettens beslutning om syn og skøn

Parterne skal som i dag fremsætte begæring om optagelse af syn og skøn over for retten. Som noget nyt foreslås, at vedkommende part i forbindelse med begæringen om syn og skøn alene skal fremsende en kort beskrivelse med angivelse af, hvad der er den overordnede ramme for det foreslåede syn og skøn. Det skal således angives, hvad genstanden for syn og skøn er, hvorfor der er behov for syn og skøn, og hvad det skal bevise. Derimod vil det ikke være et krav, at de konkrete spørgsmål, som vedkommende part i givet fald ønsker at stille til skønsmanden, sendes til retten, før denne har taget stilling til, om der er grundlag for at tillade afholdelse af syn og skøn. Spørgsmålene kan dog være vedlagt begæringen, da dette i visse situationer vil kunne være det mest hensigtsmæssige og tidsbesparende.

En kopi af anmodningen om syn og skøn skal sendes til modparten. På baggrund af anmodningen om syn og skøn og en eventuel udtalelse fra

modparten træffer retten beslutning om, hvorvidt der skal foretages syn og skøn.

1.1.2. Spørgsmålene til skønsmanden

Hvis retten træffer afgørelse om, at der skal foretages syn og skøn, skal parterne formulere spørgsmålene på baggrund af den overordnede ramme. Begge parter skal stille alle deres spørgsmål med det samme, og der behøver ikke være enighed om spørgsmålene. Den part, som har anmodet om syn og skøn, formulerer sine spørgsmål først og sender dem til modparten, hvis de ikke var vedlagt anmodningen om syn og skøn. Modparten stiller herefter sine spørgsmål. Retten kan alene afvise spørgsmål, som ligger uden for skønsmandens faglige kompetence eller anmodningen om syn og skøn, eller som skønnes at være åbenbart overflødige, jf. retsplejelovens § 341. Endvidere kan retten afvise spørgsmål, som på en utilbørlig måde forsøger at lede skønsmanden i en bestemt retning, eller som forudsætter, at skønsmanden tager stilling til spørgsmål, som det er op til retten at tage stilling til.

Spørgsmål til skønsmanden skal stilles ved brug af et særligt skema, der også indeholder plads til skønsmandens besvarelse af de enkelte spørgsmål. Der kan vedlægges bilag, genstande mv. til spørgsmålene.

1.1.3. Udpegningen af skønsmanden

Der foreslås ikke ændringer i fremgangsmåden for udpegning af skønsmand eller betingelserne for, at en person kan udpeges til skønsmand.

Det foreslås, at retten skal sende begæringen og spørgsmålene til den skønsmand, som overvejes udpeget, og at skønsmanden herefter skal komme med et overslag over tid og pris, som forelægges parterne. På baggrund af parternes bemærkninger træffer retten afgørelse om udpegning eller ikke udpegning af den pågældende skønsmand. Det foreslås præciseret, at retten skal kunne afvise at udpege en skønsmand, som ikke kan løse opgaven inden for rimelig tid.

Skønsforretningen skal afholdes, og spørgsmålene besvares inden en frist fastsat af retten med udgangspunkt i skønsmandens overslag. Hvis fristen overskrides, skal skønsmanden redegøre for grunden hertil, og hvis overskridelsen kan bebrejdes skønsmanden, vil den kunne få konsekvenser for skønsmandens honorar. Overskrides fristen, og kan det ikke lægges til

grund, at skønserklæringen herefter vil fremkomme inden en acceptabel tid, kan retten tilbagekalde udpegningen.

1.1.4. Udformningen af skønserklæringen

Der indføres krav om, at skønserklæringen skal udformes ved brug af den blanket, hvor spørgsmålene er indsat, og hvor der er plads til, at skønsmanden kan skrive sit svar. Der kan vedlægges bilag, genstande mv. til svarene.

1.1.5. Supplerende spørgsmål

Når skønserklæringen foreligger, har parterne som i dag mulighed for at stille eventuelle supplerende spørgsmål. Der forudsættes, at der kun undtagelsesvist vil blive mulighed for at stille supplerende spørgsmål mere end en gang, og det er retten, som træffer afgørelse om, hvorvidt de supplerende spørgsmål skal besvares, og i den forbindelse om de skal besvares skriftligt af skønsmanden eller mundtligt i forbindelse med fremmøde i retten.

1.1.6. Skønsmandens fremmøde i retten

Der vil som hidtil være mulighed for, at skønsmanden kan blive indkaldt til et retsmøde for at besvare spørgsmål i tilknytning til skønserklæringen, og der foreslås på nuværende tidspunkt kun sproglige ændringer af reglerne herom.

1.1.7. Omkostningerne ved skønsforretningen

Skønsmanden skal som nævnt, inden han kan udpeges, komme med et prisoverslag. Den part, der har fremsat begæring om afholdelse af syn og skøn, hæfter for det samlede vederlag, mens den anden part hæfter for den del af vederlaget, der kan henføres til besvarelsen af de spørgsmål, som vedkommende har ønsket besvaret. Der indføres en udtrykkelig bestemmelse, hvorefter partens rettergangsfuldmægtig også hæfter.

Retten kan bestemme, at parterne stiller sikkerhed for skønsmandens vederlag.

Når skønsforretningen er afsluttet, fremsender skønsmanden sit honorarkrav til retten. Honorarkravet skal begrundes, og hvis skønsmandens opgø-

relse af omkostningerne ved skønsforretningen afviger fra overslaget, skal skønsmanden særligt redegøre for grunden hertil. Retten indhenter parternes bemærkninger til kravet og fastsætter herefter skønsmandens vederlag på baggrund af kravet, det tidligere overslag og parternes bemærkninger. Retten træffer samtidig afgørelse om den foreløbige fordeling af vederlaget mellem parterne.

1.2. Økonomiske konsekvenser af Retsplejerådets forslag

Retsplejerådet har ikke belyst de økonomiske konsekvenser af rådets forslag, idet rådet finder, at den nærmere vurdering heraf bør ske i lyset af, hvad Udvalget om bedre og mere effektiv behandling af civile sager ved domstolene i øvrigt foreslår om behandlingen af civile sager.

2. Gældende ret

Retsplejeloven indeholder i kapitel 19 regler om syn og skøn. Reglerne omfatter både civile sager og straffesager, men syn og skøn anvendes oftest i civile sager. I dette notat behandles kun syn og skøn i civile sager.

Syn og skøn anvendes, når der i forbindelse med en retssag opstår spørgsmål, hvis besvarelse kræver en særlig sagkundskab, som en dommer ikke er i besiddelse af. I sådanne tilfælde kan det være nødvendigt at få en fagperson til at bedømme forholdene.

Syn og skøn er således en del af bevisførelsen i sagen og indebærer, at en fagperson – en skønsmand – af retten anmodes om at besvare nogle spørgsmål f.eks. i tilknytning til sagens genstand. Skønsmanden foretager en såkaldt skønssforretning, ofte i forbindelse med en besigtigelse, og denne kombineres herefter med en faglig vurdering af de foreliggende spørgsmål. Skønsmanden kan ikke tage stilling til retlige spørgsmål.

Da syn og skøn som nævnt er et led i bevisførelsen, forudsætter afholdelse af syn og skøn, at der er uenighed mellem parterne om, hvad der kan lægges til grund med hensyn til sagens faktiske forhold.

Syn og skøn anvendes i en lang række forskellige sager, og den genstand mv., som der skal foretages syn og skøn over, kan derfor være af meget forskellig karakter.

Syn og skøn kan også finde sted som led i isoleret bevisoptagelse, jf. retsplejelovens § 343, f.eks. for at få afklaret, om der er grundlag for en retssag, eller hvis der er risiko for, at den genstand, som der skal foretages syn og skøn i forhold til, vil forringes eller på anden måde ændres, men som regel finder syn og skøn sted efter, at en retssag anlagt. Efter skatteforvaltningslovens § 47 finder retsplejelovens § 343 tilsvarende anvendelse, når sagen er indbragt for skatteankenævnet eller Landsskatteretten, eller når Skatterådet har tilladt, at der afholdes syn og skøn i en sag, der forelægges for rådet til afgørelse.

Afholdelse af syn og skøn i en civil sag sker på baggrund af en begæring fra den part, som har brug for erklæringen for at løfte sin bevisbyrde. Retten kan dog efter retsplejelovens § 339, stk. 3, opfordre en part til bl.a. at tilvejebringe syn og skøn, når sagens faktiske omstændigheder uden sådan bevisførelse ville henstå som uvisse.

Begæringen om syn og skøn fremsættes over for retten, som afgør, om den kan tages til følge, jf. retsplejelovens § 196. Inden retten træffer afgørelse, skal modparten have lejlighed til at udtale sig om begæringen. Spørgsmålet vil i praksis ofte blive drøftet på et forberedende møde, jf. herved retsplejelovens § 353, stk. 1, nr. 13. Hvis parterne er enige om, at der skal foretages syn og skøn, vil retten normalt tage begæringen til følge, medmindre der er tale om overflødig bevisførelse, jf. retsplejelovens § 341. Er der uenighed om, hvorvidt der skal afholdes syn og skøn, træffer retten afgørelse herom. En afgørelse herom truffet af en byret kan kæres til landsretten, jf. retsplejelovens § 389. Er afgørelsen truffet af landsretten eller Sø- og Handelsretten i en sag, der behandles i disse retter i 1. instans, kan kære dog kun ske med tilladelse af Procesbevillingsnævnet.

Efter retsplejelovens § 196, stk. 1, udmelder retten en eller flere skønsmand, når der i en civil sag eller i en straffesag fremsættes begæring om optagelse af syn og skøn, og begæringen tages til følge af retten. Typisk vil parterne selv komme med et forslag til, hvem der skal udpeges. I andre tilfælde anmoder retten en institution eller organisation om at bringe en egnet person i forslag. Endelig kan retten være behjælpelig, og nogle retter har forskellige lister over syns- og skønsmand inden for bestemte fagområder.

Retsplejeloven opstiller en række betingelser for, hvem der kan udmeldes som skønsmand. Efter § 196, stk. 2, kan personer, der bor uden for retskredsen, kun udmeldes af denne, når det er oplyst, at de er villige til at efterkomme udmeldelsen, eller når det findes nødvendigt, fordi der inden for retskredsen ikke findes sagkyndige personer, som kan benyttes, eller fordi den ting, der er genstand for forretningen, er uden for retskredsen. I praksis har denne bestemmelse og hensynet til, at personen bor inden for retskredsen, ikke større betydning.

Kun personer, som er uberygtede, kan udmeldes som skønsmand, jf. retsplejelovens § 197, der endvidere henviser til inhabilitetsreglen i retsplejelovens § 60 med hensyn til afgørelsen af, om en person må handle som skønsmand.

Efter retsplejelovens § 198, stk. 1, er en person forpligtet til at modtage udmeldelse til skønsmand, hvis vedkommende ville være forpligtet til at vidne. Efter stk. 2 er der dog mulighed for, at visse personer kan fritages

for denne pligt. I praksis udmeldes ikke personer, der ikke er villige til at påtage sig hvervet.

Efter retsplejelovens § 200 kan parterne gøre henstilling til retten om, hvem der skal vælges som skønsmand, men retten er ikke bundet af parternes henstilling. Retten meddeler inden udmeldelsen parterne, hvem der agtes udmeldt, og parterne får adgang til at udtale sig herom. Er parterne enige om en bestemt skønsmand, vil retten normalt følge parternes indstilling.

Efter stk. 2 skal indsigelser mod skønsmanden gøres gældende straks ved udmeldelsen for at blive taget i betragtning, medmindre parten kan godtgøre, at han uden egen skyld har været ude af stand til at fremsætte dem tidligere. Indsigelser kan eventuelt fremsættes i et retsmøde. Retten træffer afgørelse om indsigelserne ved kendelse. Hvis indsigelserne tages til følge, kan kendelsen ikke kæres.

Hvis syn og skøn vil medføre tilintetgørelse eller forandring af genstanden, skal en del af denne så vidt muligt holdes uden for undersøgelsen. Hvis det ikke kan lade sig gøre, bør der udmeldes mindst to syns- og skøns mænd, jf. retsplejelovens § 201, stk. 3.

Der udmeldes i praksis også (mindst) to syns- og skøns mænd, hvis der er behov for kendskab til forskellige fagområder ved besvarelsen af de stillede spørgsmål.

Skøns mænd udpeges ved et såkaldt udmeldelsesdekret. I civile sager skal det i udmeldelsesdekretet tydeligt angives, hvad der er skønsforretningens genstand og øjemed, jf. retsplejelovens § 201, stk. 1. Det er således her, det angives, hvad syn og skønnet angår, og hvilke spørgsmål der skal besvares af skønsmanden.

Spørgsmålene kan enten være stillet af parterne i fællesskab eller af en af parterne. Den part, som har begæret syn og skøn, udarbejder et såkaldt skønstema, hvori indgår spørgsmålene til skønsmanden, og modparten har herefter mulighed for at gøre indsigelser mod spørgsmålene eller få stillet supplerende spørgsmål. Alle relevante spørgsmål skal stilles med det samme, og begge parter skal angive, hvilke spørgsmål de ønsker stillet. Den part, som ikke har begæret syn og skøn, må således også stille sine spørgsmål med det samme.

Som det er fremgået, er det parterne og ikke retten, som stiller spørgsmålene til skønsmanden. Der er imidlertid i praksis ofte uenighed mellem parterne om formuleringen af spørgsmålene, og i disse tilfælde er det retten, der træffer afgørelsen om formuleringen. Byrettens afgørelse om at tillade eller afskære spørgsmål kan kæres til landsretten, jf. retsplejelovens § 389. Fastlæggelsen af, hvilke spørgsmål der skal stilles, kan derfor i nogle sager vare ganske lang tid.

Når spørgsmålene er formuleret, skal der udpeges en skønsmand, og herefter skal skønsforretningen foretages.

Efter § 203, stk. 1, skal udmeldelsesdekretet forkyndes for de udmeldte skønsmænd uden ophold. Denne regel ændres dog fra 1. juli 2013 til, at udmeldelsesdekretet uden ophold skal meddeles de udmeldte. Ændringen er sket i forbindelse med en generel revision af reglerne om forkyndelse mv.

Skønsforretningen vil typisk omfatte en besigtigelse af den genstand mv., som der afholdes syn og skøn over. Efter § 203, stk. 2, skal skønsmændene i borgerlige sager give parterne underretning om tid og sted for skønsforretningen.

Parterne kan klage over skønsmændenes fremgangsmåde ved skønsforretningen til retten, jf. § 203, stk. 3, og retten kan pålægge skønsmændene at omgøre eller fuldstændiggøre forretningen.

Efter besigtigelsen skal skønsmændene udarbejde en skønserklæring, dvs. en skriftlig erklæring, som indeholder svar på de stillede spørgsmål, jf. retsplejelovens § 204. Der er ikke fastsat krav til indholdet eller udformningen af en skønserklæring, udover at den skal være skriftlig og indeholde en besvarelse af de stillede spørgsmål. Parterne skal have kopi af den skriftlige erklæring, jf. retsplejelovens § 204.

Retsplejeloven indeholder ikke tidsmæssige rammer for syn og skøn, herunder for, hvornår skønsmanden skal svare, og retten må således fastsætte en frist for afgivelse af erklæringen.

En part kan gøre indsigelse mod udmeldelsen af en skønsmand, der ikke kan svare inden for rimelig tid, og retten kan nægte at udmelde en skønsmand, som først kan svare efter lang tid.

Skønsforretningen kan forsinkes både på grund af skønsmanden, men også på grund af parterne, som f.eks. skal give skønsmanden adgang til genstanden eller i øvrigt give skønsmanden oplysninger til brug for forretningen. Hvis en part er skyld i en sådan forsinkelse, at der ikke kan udarbejdes en syns- og skønserklæring, kan det evt. få processuel skadevirkning for denne. Hvis en parts forhold har ført til en fordyrelse af syns- og skønsforretningen, kan det indgå ved omkostningsfastsættelsen.

Der kan efter erklæringens afgivelse være behov for at stille supplerende spørgsmål til skønsmanden. I nogle tilfælde kan disse besvares under afhjemlingen, jf. nedenfor, men bør så stilles skriftlig på forhånd. Der kan også være tale om spørgsmål, som mere hensigtsmæssigt kan besvares skriftligt. Endelig kan der i nogle tilfælde være behov for afholdelse af yderligere besigtigelse.

Der kan stilles supplerende spørgsmål, hvis skønserklæringen eller omstændighederne i øvrigt giver anledning til det. Hvis et spørgsmål derimod burde have været stillet ved udmeldelsen af syn og skøn, kan det som udgangspunkt ikke begrunde, at der stilles supplerende spørgsmål. Fremgangsmåden ved supplerende spørgsmål svarer til den fremgangsmåde, der er beskrevet for så vidt angår de oprindelige spørgsmål.

Udover skønserklæringen kan der være behov for at indkalde skønsmanden til afhøring i retten, en såkaldt afhjemling af skønsmanden. Hvis parterne ønsker det, foretages der således afhøring af skønsmændene i retten, normalt i forbindelse med hovedforhandlingen. Skønsmænd afhøres efter reglerne om afhøring af vidner, dog kan skønsmændene overvære hinandens og vidners afhøring, og de kan også få lov til at rådføre sig med hinanden, inden de svarer, jf. retsplejelovens § 204, stk. 3.

Retten er ikke bundet af en skønserklæring, men foretager også her en fri bevisbedømmelse.

Efter retsplejelovens § 210 udelukker et syn og skøn ikke, at der kan foretages nyt syn og skøn over samme genstand, enten ved samme skønsmænd eller, når retten finder det hensigtsmæssigt, ved andre skønsmænd. Begæring om nyt syn og skøn fremsættes ikke sjældent. Begæringen vil dog kun undtagelsesvist blive taget til følge. I stedet henvises parten i praksis ofte til at stille supplerende spørgsmål til skønsmanden.

Det er retten, som fastsætter skønsmændenes honorar, jf. § 211.

Det fremgår af retsplejelovens § 311, stk. 1, at en part foreløbig skal betale de omkostninger, der er forbundet med processuelle skridt, som parten har foretaget eller anmodet om. Efter § 311, stk. 2, kan retten efter anmodning fra en part, der efter stk. 1 foreløbig skal betale omkostningerne ved et syn og skøn eller lignende, bestemme, at modparten foreløbig skal betale en del af omkostningerne, hvis modpartens spørgsmål til skønsmanden mv. i væsentlig grad har bevirket en forøgelse af omkostningerne.

Den part, som har begæret syn og skøn, hæfter for omkostningerne hertil. Efter fast praksis hæfter skønsrekvirentens advokat også herfor. Omkostningerne fordeles ved afslutningen af sagen efter de almindelige regler om sagsomkostninger.

3. Retsplejerådets overvejelser

Formålet med dette notat er som nævnt i indledningen alene at overveje visse spørgsmål om syn og skøn til brug for Udvalget om bedre og mere effektiv behandling af civile sager ved domstolene.

Retsplejerådets overvejelser har i første omgang taget sigte på civile sager og på reglerne for at igangsætte syn og skøn, herunder på formulering af de spørgsmål, der ønskes besvaret ved et syn og skøn, udpegningen af skønsmanden og udformningen af skønserklæringen, samt tidsforløbet og omkostningerne i forbindelse med syn og skøn.

Retsplejerådet har således endnu ikke overvejet mulighederne for en videre anvendelse af andre sagkyndige beviser eller sagkyndige dommere, ligesom en eventuel udvidet brug af ensidigt indhentede sagkyndige erklæringer heller ikke behandles i dette notat. Reglerne om mulighederne for at afholde nyt syn og skøn er heller ikke behandlet, og endelig er reglerne om syn og skøn i straffesager ikke behandlet, herunder konsekvenserne af rådets forslag i dette notat. Forslaget i dette notat kan således ikke stå alene, idet der så vil mangle regler om nyt syn og skøn samt syn og skøn i straffesager. Forslaget vil derfor efterfølgende blive suppleret, når rådets drøftelser om disse emner er færdiggjort.

Retsplejerådets overvejelser om disse spørgsmål vurderes at have en mere begrænset betydning for Udvalget om bedre og mere effektiv behandling af civile sager ved domstolene og vil derfor blive behandlet på sædvanlig vis i rådet og vil ikke blive afleveret til udvalget.

Retsplejerådet har imidlertid allerede nu fundet anledning til at foretage en sproglig gennemgang og modernisering af reglerne i retsplejeloven om syn og skøn.

3.1. Rettens beslutning om syn og skøn

Retten træffer beslutning om afholdelse af syn og skøn på baggrund af en begæring fra en part. Retsplejerådet har i den forbindelse overvejet, hvordan det sikres, at retten har det bedst mulige grundlag for at tage stilling til en begæring om syn og skøn. Det er også væsentligt, at den part, som begærer syn og skøn, har gjort sig klart, om det er nødvendigt med syn og skøn for at løfte bevisbyrden i sagen, og på hvilken måde syn og skøn er relevant for sagen.

Retsplejerådet foreslår derfor, at en part, som vil begære syn og skøn, skal udforme en kort anmodning om syn og skøn til retten. I anmodningen skal det angives, hvad der er den overordnede ramme for det foreslåede syn og skøn. Det skal således angives, hvad genstanden for syn og skøn er, hvorfor der er behov for syn og skøn, og hvad det skal bevise.

Hvis parten allerede i forbindelse med en begæring om syn og skøn skal fremsende en sådan beskrivelse, vil rammerne for syn og skøn hermed på et tidligt tidspunkt kunne lægges fast, ligesom det bliver klargjort, hvad syn og skøn efter partens opfattelse kan bevise i sagen.

Begæringen om syn og skøn skal som nævnt være ganske kort, og alene angive de overordnede rammer for syn og skøn. Det er således ikke nødvendigt, at begæringen indeholder spørgsmålne til skønsmanden, men den skal angive den ramme, inden for hvilken der senere vil blive stillet spørgsmål. I nogle sager f.eks. sager med få spørgsmål vil det dog kunne være hensigtsmæssigt og procesfremmende, hvis spørgsmålene er vedlagt begæringen.

Inden retten træffer afgørelse, skal modparten have lejlighed til at udtale sig om begæringen. På baggrund af begæringen og eventuelle bemærkninger træffer retten herefter afgørelse om, hvorvidt der skal foretages syn og skøn i sagen, og herefter skal parterne efter Retsplejerådets forslag formulere deres spørgsmål til skønsmanden.

Normalt vil en begæring om syn og skøn fremkomme i forbindelse med det forberedende møde, jf. retsplejelovens § 353, efter, at det gennem svarskriftet er klarlagt, hvad der er bestridt, men i nogle tilfælde vil en begæring fremkomme allerede i forbindelse med stævningen. En begæring om syn og skøn kan dog også fremsættes på et senere tidspunkt under forberedelsen. Retsplejerådet finder det hensigtsmæssigt, at en begæring om syn og skøn fremkommer så tidligt som muligt under en sag. Retsplejerådet er bekendt med, at Udvalget om bedre og mere effektiv behandling af civile sager bl.a. har behandlet spørgsmålet om, at parterne så tidligt som muligt skal indgå i drøftelser om sagen, herunder om muligheden for forlig.

3.2. Spørgsmålene til skønsmanden

Det er efter de gældende regler parterne og ikke retten, som stiller spørgsmålene til skønsmanden, og udgangspunktet er, at parterne skal være enige

om formuleringen af spørgsmålene. Hvis parterne er uenige om formuleringen af et eller flere af spørgsmålene, er det retten, som træffer afgørelse om, hvordan spørgsmålet skal formuleres.

Der bruges i dag i nogle sager en del tid på at få formuleret spørgsmålene til skønsmanden, hvis parterne er uenige om et eller flere af de spørgsmål, som ønskes stillet. Det betyder, at sagsbehandlingstiden forlænges, ligesom byretten skal bruge tid og ressourcer på at afgøre disse uenigheder. Herefter kan byrettens afgørelser kæres til landsretten, hvilket yderligere er med til at forlænge sagsbehandlingstiden og øge ressourceforbruget.

Retsplejerådet har derfor overvejet, hvordan processen med formulering af spørgsmål til skønsmanden kan forenkles.

Det er Retsplejerådets opfattelse, at der bør være en friere adgang for parterne til at stille spørgsmål til skønsmanden, således at det i stedet overlades til retten efterfølgende at vurdere både spørgsmål og svar, herunder relevansen af spørgsmålene, som led i den almindelige bevisvurdering af den foreliggende tvist. Det må antages at føre til en kortere sagsbehandlingstid, da der ikke skal bruges så lang tid på at formulere spørgsmålene, når parterne ikke skal være enige om disse. Samtidig skal retten ikke træffe afgørelse om formuleringen af spørgsmål, hvilket vil være ressourcebesparende for især byretten. Endelig vil det betyde færre kæresager ved landsretterne.

Retsplejerådet foreslår derfor, at parterne som udgangspunkt hver især kan stille de spørgsmål, de ønsker, inden for den ramme, som retten har lagt til grund for det konkrete syn og skøn. Der må således ikke stilles spørgsmål, som ligger uden for den konkrete ramme for syn og skøn, skønsmandens faglige kompetence eller som forudsætter, at skønsmanden skal udtale sig om spørgsmål, som det er retten, der skal tage stilling til, f.eks. om et forhold udgør en mangel i juridisk forstand. Der må heller ikke stilles spørgsmål, som på utilbørlig måde forsøger at lede skønsmandens svar i en bestemt retning. Herudover vil retsplejelovens § 341 om overflødig bevisførelse fortsat finde anvendelse, hvilket i praksis betyder, at der ikke må stilles åbenbart overflødige spørgsmål.

Retsplejerådet foreslår desuden, at spørgsmål kan stilles til skønsmanden, selv om parterne ikke er enige om spørgsmålene. Parterne skal derfor som udgangspunkt heller ikke kunne gøre indsigelse over for hinandens spørgsmål. Finder en part, at et spørgsmål er af en karakter, der betyder, at

spørgsmålet ikke må stilles, jf. ovenfor, kan vedkommende part dog gøre indsigelse mod spørgsmålet og opfordre retten til at afvise spørgsmålet.

Retsplejerådet foreslår, at den part, som har begæret syn og skøn, enten samtidig med begæringen eller inden en frist, der som udgangspunkt bør sættes til 1-2 uger efter, at retten har truffet afgørelse om, at der skal foretages syn og skøn, skal sende sine spørgsmål til modparten og til retten. Fremsendelse af spørgsmålene samtidig med begæringen om syn og skøn vil navnlig være relevant i mindre komplicerede sager, eller i sager som forudsætter et begrænset antal spørgsmål.

Modparten skal herefter inden en frist fremsende sine eventuelle supplerende spørgsmål til parten og retten. Hvis spørgsmålene er fremsendt med begæringen, fastsættes fristen, når retten har truffet beslutning om syn og skøn. Modpartens frist vil som udgangspunkt have samme længde som fristen for den anden part, medmindre særlige forhold taler for en længere frist. Det kan være sager med et stort antal spørgsmål eller sager, hvor den, der har begæret syn og skøn, kan have haft lang tid til at forberede begæringen og sine spørgsmål, og hvor det efter sagens karakter kan forekomme rimeligt, at der (også) gives modparten lidt længere tid til at overveje og stille sine spørgsmål.

Hvis den anden parts spørgsmål giver anledning til yderligere spørgsmål fra en part, skal parten hurtigst muligt give besked herom til retten, som herefter fastsætter en frist for fremsendelse af disse spørgsmål.

3.3. Udpegningen af skønsmanden

Når der er truffet afgørelse om, at der skal afholdes syn og skøn, og parterne har formuleret deres spørgsmål, skal der udpeges en skønsmand.

Retsplejerådet foreslår ikke ændringer i forhold til udpegningen af skønsmanden. Det vil således fortsat være retten, som udpeger skønsmanden, men parterne kan komme med forslag til, hvem der skal udpeges, eller retten kan anmode en institution eller organisation om at foreslå en egnet person. Som nævnt har nogle retter desuden forskellige lister over syns- og skøns mænd inden for bestemte fagområder.

Retten skal inden udpegningen meddele parterne, hvem der agtes udpeget, og give parterne mulighed for at udtale sig herom.

Retten kan udpege én eller flere skønsmænd. Flere skønsmænd udpeges i praksis bl.a., hvis der er forskellige fagområder, som skal vurderes. Retsplejerådet foreslår på nuværende tidspunkt ikke ændringer i praksis for, hvornår der udpeges mere end én skønsmand. Retsplejerådet foreslår desuden, at den gældende regel om, at der som udgangspunkt skal udpeges mindst to skønsmænd, hvis genstanden for syn og skøn vil blive ødelagt eller forandret af undersøgelsen, og det ikke er muligt at holde en del af genstanden uden for undersøgelsen, videreføres.

Retsplejerådet foreslår, at bestemmelsen om, at retten kun kan udpege personer, der bor inden for retskredsen, ikke videreføres, da den ikke i praksis har betydning i dag.

Retsplejerådet foreslår desuden, at bestemmelsen i retsplejelovens § 198, stk. 1, om, at enhver, der er forpligtet til at vidne, også er forpligtet til at modtage udmeldelse til skønsmand, ændres således, at det i stedet bliver muligt for retten at bestemme, at en person har pligt til at lade sig udpege som skønsmand.

Retsplejerådet foreslår endelig, at bestemmelserne i retsplejelovens § 197, stk. 2, § 198, stk. 2, og § 199, stk. 1 og 2, ikke videreføres, idet de ikke vurderes at have praktisk betydning.

Retsplejerådet foreslår herudover en sproglig modernisering af reglerne om, hvem der kan udpeges som skønsmænd.

Som efter de gældende regler kan kun personer, som er uberygtede, udpeges som skønsmænd, ligesom personer, som ville være udelukkede fra at handle som dommere i sagen efter § 60, stk. 1, nr. 1 og 2, ikke må udpeges som skønsmænd. De øvrige personer nævnt i § 60 må kun udpeges, når det ikke er muligt at finde andre.

Retsplejerådet finder det vigtigt, at parterne på forhånd kender niveauet for omkostningerne ved at få foretaget syn og skøn. For at sikre, at skønsforretningen kan gennemføres inden rimelig tid, finder Retsplejerådet det desuden afgørende, at skønsmanden, inden vedkommende udpeges, redegør for, hvornår skønserklæringen kan foreligge. Det vil give retten eller parterne mulighed for at modsætte sig, at der udpeges en skønsmand, som ikke kan svare inden rimelig tid. Der indsættes i den forbindelse en udtrykkelig bestemmelse, hvorefter retten kan afvise at udpege en skønsmand, der ikke kan svare inden rimelig tid.

Retsplejerådet foreslår derfor som noget nyt, at begæringen om syn og skøn samt spørgsmålene inden udpegningen af en skønsmand sendes til den person, som overvejes udpeget, og at vedkommende anmodes om et overslag over de forventede omkostninger ved forretningens udførelse og møde i retten. Overslaget skal omfatte både skønsmandens honorar og eventuelle andre udgifter ved skønsforretningen.

Skønsmanden skal samtidig angive, hvornår skønserklæringen kan foreligge.

Det foreslås desuden, at parterne skal have lejlighed til at udtale sig om overslag over både tid og pris, inden retten udpeger skønsmanden.

Når retten har udpeget skønsmanden, sendes spørgsmålene til skønsmanden til besvarelse. Retten fastsætter i den forbindelse med udgangspunkt i skønsmandens overslag en frist for, hvornår skønserklæringen skal foreligge.

Hvis tidsfristen overskrides, skal skønsmanden redegøre for, hvad dette skyldes, og retten kan tillægge en overskridelse af fristen konsekvenser for skønsmandens honorar, medmindre forsinkelsen ikke kan bebrejdes skønsmanden, ligesom der indføres en adgang til, at retten kan tilbagekalde udpegningen, hvis fristen overskrides.

3.4. Skønsforretningen

Retsplejerådet foreslår på nuværende tidspunkt ikke ændringer i forhold til fremgangsmåden i forbindelse med skønsforretningen. Skønsmanden skal således som i dag give parterne underretning om sted og tidspunkt for skønsforretningen.

Klage over fremgangsmåden ved skønsforretningen kan fremsættes over for retten, og retten kan pålægge skønsmændene at omgøre eller supplere forretningen.

3.5. Udformningen af skønserklæringen

Der er som nævnt ikke krav til, hvordan en skønserklæring skal udformes, bortset fra at den skal være skriftlig, og det vurderes umiddelbart, at

skønserklæringen udformes ret forskelligt, og at det i visse tilfælde kan være tidskrævende for skønsmanden at formulere skønserklæringen.

Retsplejerådet foreslår derfor, at der indføres et krav om, at skønserklæringer skal udformes ved brug af en bestemt blanket, som udformes af Domstolsstyrelsen. Retsplejerådet foreslår, at blanketten udformes således, at parterne skal indføre spørgsmålene til skønsmanden i denne blanket, og at der efter hvert spørgsmål skal være et felt til skønsmandens svar, således at skønsmanden herefter blot skal føre sine svar ind i dette felt. Det bemærkes, at der naturligvis kan være forskel på længden af skønserklæringer, spørgsmål og svar, og at en sådan blanket naturligvis må udformes, så der tages højde herfor. Blanketten skal kunne udfyldes elektronisk.

Retsplejerådet foreslår desuden, at der indføres adgang for Domstolsstyrelsen til at fastsætte, at blanketten skal indsendes til retten i et særligt format, herunder digitalt.

3.6. Supplerende spørgsmål til skønsmanden, når skønserklæringen er afgivet

Muligheden for at stille supplerende spørgsmål til skønsmanden, når han har afgivet sin erklæring, er ikke reguleret i retsplejeloven, men der er i praksis adgang til at stille supplerende spørgsmål, som kan blive besvaret skriftligt eller i forbindelse med afhjemlingen.

Retsplejerådet finder, at muligheden for at stille supplerende spørgsmål, når skønserklæringen er afgivet, bør reguleres i retsplejelovens kapitel om syn og skøn, og foreslår i den forbindelse, at det skal være retten, som afgør, om der må stilles supplerende spørgsmål. Der skal som det klare udgangspunkt kun være adgang til at stille supplerende spørgsmål én gang i 1. instans. Dette bør normalt også gælde, hvis der under anke er anledning til at stille (yderligere) supplerende spørgsmål til den skønsmand, der har afgivet skønserklæring til brug for byrettens behandling af sagen.

Det foreslås, at anmodning om at stille supplerende spørgsmål og spørgsmålene skal sendes til retten og modparten inden 14 dage efter erklæringens afgivelse.

Retten træffer herefter afgørelse om, hvorvidt der kan stilles supplerende spørgsmål, og hvis spørgsmålene tillades, bestemmer retten, om de skal

besvares skriftligt af skønsmanden eller mundtligt i forbindelse med afhjemlingen.

Alt efter omfanget af de supplerende spørgsmål kan det være relevant at overveje et fornyet pris- og tidsoverslag.

3.7. Skønsmandens fremmøde i retten

Retsplejerådet foreslår ikke på nuværende tidspunkt ændringer i forhold til muligheden for, at skønsmanden kan blive indkaldt til et retsmøde for at besvare spørgsmål i tilknytning til skønserklæringen, men alene en sproglig opdatering af reglerne herom.

3.8. Omkostningerne ved skønsforretningen

Udgifterne til syn og skøn, herunder skønsmandens honorar, kendes ikke, når syn og skøn indledes. Retsplejerådet finder som nævnt ovenfor, at der af hensyn til parterne og med henblik på at synliggøre omkostningerne ved syn og skøn på et tidligt tidspunkt bør indføres et krav om, at en skønsmand – inden vedkommende udpeges af retten – skal komme med et skøn over sit honorar for at udføre opgaven samt øvrige udgifter ved skønsforretningen.

Det er efter de gældende regler som udgangspunkt den part, som begærer syn og skøn, der hæfter for omkostningerne hertil. Efter fast praksis hæfter skønsekvirentens advokat også herfor. Det er Retsplejerådets opfattelse, at dette stadig skal gælde, og rådet foreslår, at der indsættes en bestemmelse herom i retsplejeloven. I lyset af Retsplejerådets forslag om en friere adgang til at stille spørgsmål også fra modpartens side, foreslår rådet, at modparten (og dennes advokat) ligeledes skal hæfte for omkostninger ved syn og skøn, men kun for den del af omkostningerne, der kan henføres til besvarelsen af de spørgsmål, som vedkommende part har ønsket selv at stille.

Retten kan bestemme, at parterne skal stille sikkerhed for omkostningerne ved syn og skøn.

Der foreslås ikke ændringer i retsplejelovens § 311, hvor det efter stk. 1 gælder, at enhver part foreløbig skal betale de omkostninger, der er forbundet med processuelle skridt, som parten har foretaget eller anmodet om. Efter stk. 2 i bestemmelsen kan retten dog efter anmodning fra en part,

der efter stk. 1 foreløbig skal betale omkostningerne ved et syn og skøn eller lignende, bestemme, at modparten foreløbig skal betale en del af omkostningerne, hvis modpartens spørgsmål til skønsmanden mv. i væsentlig grad har bevirket en forøgelse af omkostningerne.

Når skønsforretningen er afsluttet, fremsender skønsmanden sit honorarkrav til retten. Skønsmanden skal i den forbindelse begrunde sit krav og angive, hvordan honoraret fordeler sig i forhold til parternes spørgsmål. Hvis skønsmandens opgørelse af omkostningerne ved skønsforretningen afviger fra overslaget, skal skønsmanden redegøre for grunden hertil. Retten indhenter parternes bemærkninger til kravet og fastsætter herefter skønsmandens vederlag på baggrund af kravet, det tidligere overslag og parternes bemærkninger. Retten træffer samtidig afgørelse om den foreløbige fordeling af vederlaget mellem parterne.

Som tidligere nævnt foreslås det, at en overskridelse af fristen for afgivelse af skønserklæringen kan tillægges konsekvenser for skønsmandens honorar, medmindre forsinkelsen ikke kan bebrejdes skønsmanden.

Den endelige fordeling af omkostningerne ved syn og skøn fastsættes af retten i forbindelse med, at retten træffer afgørelse om sagens omkostninger, når sagen slutes.

3.9. Nyt syn og skøn

Retsplejerådet foreslår ikke på nuværende tidspunkt ændringer i forhold til reglerne om afholdelse af nyt syn og skøn, idet disse endnu ikke er blevet drøftet i rådet.

4. Forslag til lovbestemmelser om syn og skøn i civile sager med bemærkninger

4.1. Lovudkast

Nedenstående lovudkast vedrører kun syn og skøn i civile sager og alene de spørgsmål, som Retsplejerådet har behandlet i dette notat. Lovudkastet vil således skulle suppleres efter Retsplejerådets kommende drøftelser om bl.a. syn og skøn i straffesager, nyt syn og skøn og mulighederne for en videre anvendelse af andre sagkyndige beviser samt ensidigt indhentede erklæringer.

Forslag til Lov om ændring af retsplejeloven (Syn og skøn)

§ 1

I lov om rettens pleje, jf. lovbekendtgørelse nr. ..., foretages følgende ændringer:

1. Kapitel 19 affattes således:

”Kapitel 19 Syn og skøn

§ 196. Parter i en borgerlig sag kan over for retten fremsætte begæring om optagelse af syn og skøn. En kopi af begæringen sendes samtidig til modparten.

Stk. 2. Af begæringen skal fremgå oplysninger om genstanden for syn og skøn og formålet med forretningen. Begæringen kan desuden være vedlagt spørgsmålene til skønsmanden.

Stk. 3. Retten træffer på baggrund af begæringen og en eventuel udtalelse fra modparten afgørelse om foretagelse af syn og skøn.

§ 197. Når retten har truffet afgørelse om foretagelse af syn og skøn i en borgerlig sag, skal den part, som har begæret syn og skøn, fremsende sine spørgsmål til skønsmanden til modparten og retten, hvis de ikke blev fremsendt sammen med begæringen om syn og skøn. Modparten skal herefter fremsende sine eventuelle spørgsmål til parten og retten. Der kan desuden

fremsendes supplerende spørgsmål, når den anden parts spørgsmål er modtaget. Retten fastsætter en frist for parternes fremsendelse af spørgsmålene.

Stk. 2. Retten kan afvise spørgsmål, som ligger uden for skønsmandens faglige kompetence eller rettens afgørelse om foretagelse af syn og skøn, eller som skønnes at være uden betydning for sagen, jf. § 341. Retten kan endvidere afvise spørgsmål, som på en utilbørlig måde forsøger at lede skønsmanden i en bestemt retning, eller som forudsætter, at skønsmanden tager stilling til spørgsmål, som det er op til retten at tage stilling til.

§ 198. Når retten har modtaget spørgsmålene fra parterne, tager retten skridt til at udpege en eller flere skønsmænd.

Stk. 2. Vil foretagelsen af syn og skøn medføre tilintetgørelse eller forandring af dets genstand, skal en del af genstanden så vidt muligt holdes uden for undersøgelsen. Hvis dette ikke er muligt, bør der udpeges mindst to skønsmænd.

Stk. 3. Enhver af parterne kan komme med forslag til skønsmænd til retten, men retten er ikke bundet heraf. Retten skal inden udpegningen meddele parterne, hvilke personer der agtes udpeget, og give dem adgang til at udtale sig om disse.

Stk. 4. Indsigelser, der ikke gøres gældende straks ved udpegningen, kan i borgerlige sager kun tages i betragtning, når parten oplyser, at han uden egen skyld har været ude af stand til at fremsætte dem tidligere. Den part, der vil fremsætte sådanne indsigelser, skal fremsætte sine indsigelser inden en uge efter udpegningen.

§ 199. Kun personer, der er uberygtede, kan udpeges til skønsmænd.

Stk. 2. Personer, der ville være udelukkede fra at handle som dommere i sagen efter § 60, stk. 1, nr. 1 og 2, må ikke udpeges som skønsmænd, og de øvrige personer nævnt i § 60 må kun udpeges, når det ikke er muligt at finde andre lige så egnede skønsmænd.

§ 200. Retten kan bestemme, at en person, der har pligt til at vidne, også har pligt til at lade sig udpege som skønsmand.

§ 201. Inden udpegningen sendes begæringen om syn og skøn samt spørgsmålene til den skønsmand, som påtænkes udpeget. Skønsmanden skal snarest meddele retten et overslag over de forventede omkostninger ved forretningens udførelse og ved skønsmandens møde i retten. Skønsmanden anmodes samtidig om at meddele, hvornår skønserklæringen forventes at foreligge.

Stk. 2. Parterne skal have lejlighed til at udtale sig om de indhentede overslag over vederlag og tidspunkt for skønserklæringen, inden retten udpeger skønsmanden.

Stk. 3. Retten kan afvise at udpege en skønsmand, som ikke kan svare inden rimelig tid.

§ 202. Spørgsmålene sendes til skønsmanden til besvarelse, og retten fastsætter i den forbindelse en frist for, hvornår skønserklæringen skal foreligge.

Stk. 2. Hvis fristen ikke overholdes, kan retten tilbagekalde udpegningen af skønsmanden og udpege en ny skønsmand.

§ 203. Skønsmanden giver i borgerlige sager parterne underretning om sted og tidspunkt for skønsforretningen.

Stk. 2. Klage over en skønsmands fremgangsmåde ved skønsforretningen fremsættes over for den ret, der har udpeget skønsmanden. Retten kan pålægge skønsmanden at omgøre eller supplere forretningen.

§ 204. Skønsmanden besvarer spørgsmålene ved en skriftlig erklæring til retten. Er erklæringen mangelfuld, kan retten pålægge ham at omgøre eller supplere den i en yderligere skriftlig erklæring.

Stk. 2. Hvis erklæring afgives af to eller flere skønsmænd, skal hver enkelts mening fremgå af erklæringen, hvis der ikke er enighed, eller hvis skønsmændene repræsenterer forskellige fagområder.

Stk. 3. Domstolsstyrelsen fastsætter regler om, at der i forbindelse med syn og skøn skal anvendes særlige blanketter til spørgsmål og svar, og kan fastsætte regler om, at spørgsmål og svar skal fremsendes i et særligt format, herunder digitalt.

§ 205. Efter erklæringens afgivelse kan parterne efter rettens bestemmelse stille supplerende spørgsmål til skønsmanden.

Stk. 2. Hvis en part ønsker at stille supplerende spørgsmål, skal disse fremsendes til retten og modparten inden en frist fastsat af retten. Retten træffer herefter afgørelse om, hvorvidt de supplerende spørgsmål skal besvares skriftligt af skønsmanden ved en supplerede skønserklæring eller mundtligt af skønsmanden i et retsmøde, jf. § 206.

§ 206. Skønsmænd kan indkaldes til et retsmøde for at besvare spørgsmål i tilknytning til skønserklæringen.

Stk. 2. Er skønserklæringen afgivet af flere skønsmænd, som repræsenterer samme fagområde, møder som udgangspunkt ét af dets medlemmer i

retten. Hvis der er meningsforskel, møder et medlem for hver af de meninger, hvori skønsmændene har delt sig. Skønsmændene udpeger selv det eller de medlemmer, der skal give møde. Hvis erklæringen er afgivet af flere skønsmænd, som repræsenterer hver deres fagområde, møder som udgangspunkt et medlem for hvert fagområde.

Stk. 3. Afhøring af skønsmænd sker efter reglerne om afhøring af vidner. Skønsmændene kan dog som udgangspunkt overhøre hinandens og andre vidners afhøring, og retten kan give dem lov til at rådføre sig med hinanden, inden de svarer.

§ 207. Reglerne om vidner anvendes på skønsmænd med de lempelser, der følger af forholdets natur, hvis ikke reglerne i dette kapitel er til hinder herfor.

§ 208. Retten fastsætter vederlaget til skønsmanden for forretningens udførelse og møde i retten samt godtgørelse for afholdte udlæg. Forinden afgørelsen indhentes parternes bemærkninger. Retten træffer samtidig afgørelse om den foreløbige fordeling af vederlaget mellem parterne.

Stk. 2. Ved fastsættelsen af vederlaget kan det indgå, om skønsmanden har overskredet den frist, som retten, jf. § 202, har fastsat for erklæringens afgivelse.

Stk. 3. Den part, som begærer syn og skøn, og partens rettergangsfuldægtig, hæfter for omkostningerne hertil. Modparten og dennes rettergangsfuldægtig hæfter dog for den del af omkostningerne, der kan henføres til besvarelsen af modpartens spørgsmål. Den part, som har ønsket skønsmanden indkaldt til hovedforhandlingen, hæfter for omkostningerne hertil.”

4.2. Bemærkninger til lovudkastet

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser

Til § 1

Til nr. 1 (Kapitel 19)

Det foreslås, at retsplejelovens kapitel om syn og skøn nyaffattes, selv om visse af de gældende regler videreføres. Der sker en samlet nyaffattelse af kapitlet for at sikre, at der er sammenhæng mellem bestemmelserne og med henblik på en sproglig modernisering af bestemmelserne.

Til § 196

Bestemmelsen vedrører en parts begæring om syn og skøn, og rettens beslutning herom.

Det foreslås i *stk. 1*, at parterne som hidtil fremsætter en begæring om syn og skøn over for retten.

Normalt vil en begæring om syn og skøn fremkomme i forbindelse med det forberedende møde, jf. retsplejelovens § 353, men i nogle tilfælde vil en begæring fremkomme allerede i forbindelse med stævningen. En begæring om syn og skøn kan dog også fremsættes på et senere tidspunkt under forberedelsen. Det bør tilstræbes, at en begæring om syn og skøn fremkommer så tidligt som muligt under en sag.

I *stk. 2* fastsættes, hvad begæringen om syn og skøn skal indeholde. Det foreslås således, at der af begæringen skal fremgå oplysninger om genstanden for syn og skøn og formålet med forretningen.

Det indebærer, at en begæring om syn og skøn fremover skal være en kort anmodning til retten, som angiver, hvad der er den overordnede ramme for syn og skøn, herunder hvad genstanden for syn og skøn er, hvorfor der er behov for syn og skøn, og hvad det skal bevise.

Det forudsættes, at en begæring om syn og skøn er ganske kort, og angiver de overordnede rammer for syn og skøn. Det skal således som udgangspunkt alene angive den ramme inden for hvilken, spørgsmålene vil blive stillet.

Begæringen kan dog også være vedlagt partens spørgsmål til skønsmanden. Dette vil f.eks. være relevant i tilfælde, hvor der skal stilles et begrænset antal spørgsmål til skønsmanden, og parten derfor allerede på tidspunkt for begæringen kan fremsende disse.

Stk. 3 vedrører rettens beslutning om syn og skøn. Det foreslås, at modparten skal have lejlighed til at udtale sig om begæringen, inden retten træffer afgørelse. På baggrund af begæringen og eventuelle bemærkninger fra modparten træffer retten herefter afgørelse om, hvorvidt der skal udmeldes syn og skøn i sagen.

Til § 197

Bestemmelsen omhandler spørgsmålene til skønsmanden.

Det foreslås i *stk. 1*, at retten, når den har truffet afgørelse om syn og skøn, fastsætter en frist for parten til at fremsende sine spørgsmål til skønsmanden til modparten og retten. Modparten skal herefter fremsende eventuelle supplerende spørgsmål til skønsmanden til den anden part og retten inden for en frist fastsat af retten.

Det forudsættes, at fristen for parten til at fremsende spørgsmålene som udgangspunkt sættes til 1-2 uger. Modpartens frist bør som udgangspunkt fastsættes til det samme, medmindre særlige forhold taler for en længere frist, herunder f.eks. modpartens mulighed for at forberede og stille sine spørgsmål.

Hvis den anden parts spørgsmål giver anledning til yderligere spørgsmål fra en part, skal parten hurtigst muligt give besked herom til retten, som herefter fastsætter en frist for fremsendelse af disse spørgsmål.

Det foreslås, at der skal være en friere adgang for parterne til at stille spørgsmål til skønsmanden, således at det i stedet overlades til retten efterfølgende at vurdere både spørgsmål og svar, herunder relevansen af spørgsmålene, som led i den almindelige bevisvurdering af den foreliggende tvist. Det betyder også, at parterne ikke skal være enige om spørgsmålene, og at parterne som udgangspunkt hver især kan stille de spørgsmål, de ønsker, inden for den ramme, som er angivet i begæringen om syn og skøn.

Det indebærer også, at parterne som udgangspunkt ikke kan gøre indsigelse over for hinandens spørgsmål, og dermed heller ikke kunne anmode retten om at tage stilling til, om den anden part må stille et bestemt spørgsmål.

Det foreslås dog i *stk. 2*, at retten – eventuelt efter indsigelse fra en part – kan afvise spørgsmål, som ligger uden for skønsmandens faglige kompetence eller afgørelsen om foretagelse af syn og skøn, eller som skønnes at være åbenbart overflødige, jf. retsplejelovens § 341. Endvidere kan retten afvise spørgsmål, som på utilbørlig måde forsøger at lede skønsmanden i en bestemt retning, eller som forudsætter, at skønsmanden tager stilling til spørgsmål, som det er op til retten at tage stilling til.

Det bemærkes, at der med den foreslåede bestemmelse i § 204, stk. 3, skal anvendes særlige blanketter til spørgsmålene til skønsmanden.

Til § 198

Bestemmelsen vedrører udpegningen af skønsmænd.

Det foreslås således i *stk. 1*, at det er retten, som foretager udpegningen. Retten kan udpege en eller flere skønsmænd. Det vil afhænge af forholdene i den konkrete sag, om der skal udpeges flere skønsmænd, herunder f.eks. at skønsforretningen vedrører spørgsmål, der angår forskellige fagområder. Herudover foreslås det i *stk. 2*, at den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 201, stk. 3, videreføres, således at der som udgangspunkt skal udpeges mindst to skønsmænd, hvis foretagelsen af syn og skøn vil medføre tilintetgørelse eller forandring af genstanden, og det ikke er muligt at holde en del af denne uden for undersøgelsen.

Efter *stk. 3* kan parterne komme med forslag til, hvem der skal udpeges, men retten er ikke bundet heraf. Retten skal inden udpegningen meddele parterne, hvem der agtes udpeget, og give parterne mulighed for at udtale sig herom.

Efter *stk. 4*, som er en videreførelse af retsplejelovens § 200, stk. 1, kan indsigelser, der ikke gøres gældende straks ved udpegningen kun tages i betragtning, når parten uden egen skyld ikke har kunnet fremsætte dem tidligere. Sådanne indsigelser skal fremsættes inden 1 uge efter udpegningen.

Til § 199

Med den foreslåede bestemmelse videreføres den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 197, stk. 1, således at kun personer, som er uberygtede, kan udpeges som skønsmænd, ligesom personer, som ville være udelukkede fra at handle som dommere i sagen efter retsplejelovens § 60, stk. 1, nr. 1 og 2, ikke må udpeges som skønsmænd. De øvrige personer nævnt i retsplejelovens § 60 må kun udpeges, når det ikke er muligt at finde andre.

Til § 200

Med bestemmelsen foreslås det, at retten kan bestemme, at en person, der er forpligtet til at vidne, også er forpligtet til at lade sig udpege som skønsmand. Det forudsættes, at der som udgangspunkt alene udpeges personer, som er villige til at lade sig udpege som skønsmand, og at der kun i særlige tilfælde, f.eks. hvor der er et begrænset antal egnede skønsmænd, udpeges personer, som ikke ønsker det.

Til § 201

Bestemmelsen vedrører skønsmandens overslag over omkostningerne ved forretningen samt tidspunktet for skønserklæringen.

Det foreslås således i *stk. 1*, at begæringen om syn og skøn og spørgsmålene inden udpegningen af en skønsmand sendes til den person, som overvejes udpeget, og at vedkommende anmodes om et overslag over de forventede omkostninger ved forretningens udførelse og møde i retten. Overslaget skal omfatte både skønsmandens honorar og eventuelle andre udgifter ved skønsforretningen.

For at sikre, at skønsforretningen kan gennemføres inden rimelig tid, foreslås det desuden, at skønsmanden, inden vedkommende udpeges, anmodes om at meddele, hvornår skønserklæringen kan foreligge. Dermed har retten eller parterne mulighed for at modsætte sig, at der udpeges en skønsmand, som ikke kan svare inden rimelig tid.

Efter *stk. 2* skal parterne således have lejlighed til at udtale sig om de indhentede overslag vedrørende vederlag og tidspunkt for skønserklæringen, inden retten udpeger skønsmanden. Det foreslås i den forbindelse, at retten kan afvise at udpege en skønsmand, som ikke kan svare inden rimelig tid. I

denne vurdering må også indgå muligheden for at finde andre ligeså kvalificerede skønsmænd, som kan svare på et tidligere tidspunkt.

Til § 202

Det foreslås i *stk. 1*, at retten, når den har udpeget skønsmanden, sender spørgsmålene til skønsmanden til besvarelse. Retten fastsætter i den forbindelse en frist for, hvornår besvarelsen, dvs. skønserklæringen, skal foreligge. Fristen fastsættes med udgangspunkt i skønsmandens overslag over tidspunktet for skønserklæringen, jf. § 201, stk. 1.

Det foreslås desuden med *stk. 2*, at der indføres en adgang til, at retten kan tilbagekalde udpegningen, hvis fristen overskrides, og dette kan bebrejdes skønsmanden. Retten udpeger herefter nye skønsmænd. Det vil bero på en konkret vurdering, om en overskridelse af fristen skal medføre, at udpegningen tilbagekaldes. I den forbindelse må bl.a. indgå årsagerne til fristoverskridelsen, længden af fristoverskridelsen og en afvejning af den forventede overskridelse over for den forsinkelse af sagen, som det vil medføre at finde en anden skønsmand.

Til § 203

Bestemmelsen angår skønsforretningen og viderefører de gældende bestemmelser i retsplejelovens § 203, stk. 2 og 3.

I *stk. 1* foreslås det således, at skønsmanden skal give parterne underretning om sted og tidspunkt for skønsforretningen.

Efter *stk. 2* kan klage over fremgangsmåden ved skønsforretningen fremsættes over for retten, og retten kan pålægge skønsmændene at omgøre eller supplere forretningen.

Til § 204

Bestemmelsen vedrører skønserklæringen.

Efter *stk. 1* skal skønsmanden besvare spørgsmålene ved en skriftlig erklæring til retten, og retten kan pålægge skønsmanden at omgøre eller supplere en mangelfuld erklæring.

Stk. 2 vedrører de tilfælde, hvor skønserklæringen afgives af to eller flere skønsmænd. I disse tilfælde skal hver enkelts mening fremgå af erklæringen, hvis der ikke er enighed, eller hvis de vedrører forskellige fagområder.

Endelig foreslås det med *stk. 3*, at der indføres et krav om, at skønserklæringer skal udformes ved brug af en bestemt blanket, som udformes af Domstolsstyrelsen. Efter bestemmelsen skal Domstolsstyrelsen således fastsætte regler om, at der skal anvendes særlige blanketter til spørgsmål og svar, ligesom Domstolsstyrelsen vil kunne fastsætte regler om, at spørgsmål og svar skal fremsendes i et særligt format, herunder digitalt.

Det forudsættes, at blanketten udformes således, at parterne skal indføre spørgsmålene til skønsmanden i denne, og at der efter hvert spørgsmål skal være et felt til skønsmandens svar, således at skønsmanden herefter blot skal føre sine svar ind i dette felt. Blanketten skal desuden tage højde for, at der kan være forskel på længden af skønserklæringer, spørgsmål og svar. Blanketten skal endelig kunne udfyldes elektronisk.

Til § 205

Bestemmelsen regulerer muligheden for at stille supplerende spørgsmål, når skønserklæringen er afgivet.

Det foreslås i *stk. 1*, at parterne alene kan stille supplerende spørgsmål til skønsmanden efter rettens bestemmelse. Det er således retten, som afgør, om der må stilles supplerende spørgsmål, og det forudsættes, at der som det klare udgangspunkt kun kan stilles supplerende spørgsmål én gang. Dette bør normalt også gælde, hvis der under anke er anledning til at stille (yderligere) supplerende spørgsmål til den skønsmand, der har afgivet skønserklæring til brug for byrettens behandling af sagen.

Efter *stk. 2* skal anmodning om at stille supplerende spørgsmål sendes til retten og modparten inden 14 dage efter erklæringens afgivelse. Retten træffer herefter afgørelse om, hvorvidt der kan stilles supplerende spørgsmål. Hvis spørgsmålene tillades, bestemmer retten, om de skal besvares skriftligt af skønsmanden eller mundtligt i et retsmøde, jf. den foreslåede bestemmelse i § 206.

Hvis spørgsmålene skal besvares mundtligt i et retsmøde, sendes de under alle omstændigheder til skønsmanden, således at denne er bekendt med

disse inden retsmødet, og har mulighed for eventuelt at foretage supplerende undersøgelser mv.

Alt efter omfanget af de supplerende spørgsmål kan det være relevant at overveje et fornyet pris- og tidsoverslag, jf. den foreslåede bestemmelse i § 201.

Til § 206

Bestemmelsen angår skønsmandens fremmøde i retten.

Efter *stk. 1* kan skønsmændene således indkaldes til et retsmøde for at besvare spørgsmål i tilknytning til skønserklæringen, herunder supplerende spørgsmål, som er fremsendt efter § 205. Det forudsættes, at det konkret vurderes, om der er behov for at indkalde skønsmanden til retsmødet, og at dette dermed ikke nødvendigvis sker i alle tilfælde.

Stk. 2 fastsætter, hvem der skal møde i retten, hvis erklæringen er afgivet af flere skønsmænd. Hvis der er tale om flere skønsmænd, som repræsenterer samme fagområde, møder som udgangspunkt ét af dets medlemmer. Hvis der er meningsforskel, møder én skønsmand, for hver af de meninger, hvori skønsmændene har delt sig.

Er der tale om flere skønsmænd, som repræsenterer hver deres fagområde, møder som udgangspunkt et medlem for hvert fagområde.

Efter *stk. 3* sker afhøring af skønsmænd efter reglerne om afhøring af vidner, men skønsmændene kan dog som udgangspunkt overhøre hinandens og andre vidners afhøring, og retten kan give dem lov til at rådføre sig med hinanden, inden de svarer. Det kan samtidig betyde, at retten kan vælge at afhøre alle skønsmænd under et.

Til § 207

Efter bestemmelsen anvendes reglerne om vidner på skønsmænd med de lempelser, der følger af forholdets natur, hvis ikke reglerne i dette kapitel er til hinder herfor. Der er tale om en videreførelse af den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 209.

Til § 208

Bestemmelsen angår skønsmandens honorar.

Det foreslås i *stk. 1*, at det er retten, som fastsætter vederlaget til skønsmændene for forretningens udførelse og møde i retten samt godtgørelse for afholdte udlæg. Når skønsforretningen er afsluttet, skal skønsmanden fremsende sit honorarkrav til retten.

Det forudsættes, at skønsmanden begrundet sit honorarkrav og i den forbindelse angiver, hvordan kravet forholder sig til skønsmandens prisoverslag. Hvis skønsmandens opgørelse af omkostningerne ved skønsforretningen afviger fra overslaget, skal skønsmanden således over for retten redegøre for grunden hertil.

Det forudsættes endvidere, at skønsmanden redegør for, hvordan honorarkravet fordeler sig i forhold til parternes spørgsmål.

Retten indhenter parternes bemærkninger til kravet og fastsætter herefter skønsmandens vederlag på baggrund af kravet, det tidligere overslag og parternes bemærkninger. Retten træffer samtidig afgørelse om den foreløbige fordeling af vederlaget mellem parterne.

Det kan efter *stk. 2* indgå, om den frist, som er fastsat for erklæringens afgivelse, jf. den foreslåede bestemmelse i § 202, er overskredet. Hvis tidsfristen overskrides, skal skønsmanden redegøre for, hvad dette skyldes, og det forudsættes, at retten tillægger en overskridelse af fristen konsekvenser for skønsmandens honorar, medmindre forsinkelsen ikke kan bebrejdes skønsmanden.

Det foreslås i *stk. 3*, at den part, som begærer syn og skøn, hæfter for omkostningerne hertil. Det foreslås desuden, at der indsættes en udtrykkelig bestemmelse, hvorefter partens rettergangsfuldmægtig også hæfter. I lyset af den friere adgang til at stille spørgsmål også fra modpartens side foreslås det samtidig, at modparten og dennes rettergangsfuldmægtig skal hæfte for den del af omkostningerne, der kan henføres til besvarelsen af de spørgsmål, som denne har ønsket at stille.

Honorar for skønsmandens deltagelse i hovedforhandlingen fastsættes af retten i forbindelse med skønsmandens fremmøde. Den part, der har ønsket

skønsmanden afhørt under hovedforhandlingen, hæfter for omkostningerne hertil.

Den endelige fordeling mellem sagens parter af udgifterne til syn og skøn og eventuel afhjemling fastsættes af retten som led i rettens samlede sagsomkostningsafgørelse, jf. reglerne i retsplejelovens kapitel 30.